

ZADATAK JE – EPOHA!

Dragan Radulović

On the occasion of the jubilee of Matica Crnogorska, the president of this institution gives an overview of twenty five years of its work, social engagement, publishing, drafting of national programmes and eventually becoming an institution of special importance for multi-ethnic Montenegro and building of modern identity.

Kada je Matica crnogorska osnovana – sada već daleke, 1993. godine, 22. maja na Cetinju – bilo je to u ratno vrijeme krvavog razbijanja socijalističke Jugoslavije, koji je na surov način dovodio u pitanje budućnost Crne Gore, nacionalni identitet crnogorskog naroda i autentičnost njegove kulture. U Proglasu osnivačke skupštine Matice crnogorske kaže se sljedeće: „Objavljujemo da smo osnovali Maticu crnogorsku, kao kulturnu i naučnu ustanovu Crnogoraca i pripadnika drugih naroda koji Crnu Goru drže za svoju domovinu. U vrijeme kada je naš narod protjeran iz svijeta, kada je zlo među nama, odlučili smo da osnujemo pribježište svima koji Crnoj Gori žele napredak ili u njoj traže svoje izvore i nadu da sačuvaju samopoštovanje.“ Tada je izgledalo da je svaki otpor uzaludan i unaprijed osuđen na propast, a da će crnogorski narod nestati u tami kulturalne asimilacije i poništenja.

Glasovi protivljenja su ipak postojali: dvije opozicione političke stranke u parlamentu i slobodni crnogorski intelektualci, koji su u par nezavisnih medija iznosili svoje kritičke stavove... Ali, njihovi glasovi nijesu imali moć da nešto bitnije promijene u društvu i da zaustave Crnu Goru pred sasvim izvjesnim posrnućem u konačnu propast. Drugi dio crnogorske opozicije bio je još ekstremniji od vlasti, pa se često sticao utisak da je tadašnja crnogorska vlast morala društvo povremeno braniti od njihovog radikalizma. Otrežnjenje će doći docnije, kao što uvijek dolazi sa kašnjenjem, ali, srećom po sve nas u Crnoj Gori, ipak nije došlo suviše kasno.

U to vrijeme, brojne crnogorske institucije nauke i kulture – osnovane još u doba socijalizma sa zadatkom da čuvaju i unapređuju naslijeđe naroda kojemu pripadaju – nadmetale su se međusobno koja će sa više strasti doprinijeti uništenju onih vrijednosti zbog kojih su stvorene. I bile su veoma uspješne u tom poslu. U mjeri, da je i danas, nakon ovoliko godina, mučno svjedočiti o dubini njihovog samoponiženja i pada.

Nasuprot svemu pomenutom, zbor crnogorskih intelektualaca, naučnika, pisaca, novinara, umjetnika, društveno-političkih radnika i poslovnih ljudi, odlučio je da osnuje organizaciju koja će biti izraz jasnog nepristajanja i otpora anticivilizacijskim tendencijama koje su se tada nametale Crnoj Gori. Osnivači Matice crnogorske razumjeli su ono supstancijalno u svom vremenu, ono što se nužno mora uraditi: stvorili su organizaciju koja do tada nije postojala u Crnoj Gori, i nakon istrajne borbe uspjeti su da od nje načine čvrstu i pouzdanu instituciju čiji je osnovni cilj da doprinosi razvoju i napretku naše domovine, crnogorskog društva u cjelini, u oblastima kulture, politike i nauke, sa posebnim akcentom na očuvanju crnogorskog nacionalnog identiteta. Stvorili su instituciju, učvrstili je, i

nesebično poklonili domovini Crnoj Gori, kao možda malen, ali zbog toga ne manje bitan i odlučujući – zalog njene budućnosti. Na ovom mjestu valja nam se prisjetiti riječi Božine Ivanovića, priznatog naučnika iz oblasti antropologije i uglednog društvenog radnika, prvog predsjednika Matice crnogorske: „Matica crnogorska je kulturni pokret u nastajanju, sa stvaralačkim potencijalom koji treba da utiče na našu javnost. Matica nastoji da neguje onu vrstu duha koja počiva na multikulturi, mjeri i toleranciji, na poštovanju čovjeka i njegovog dostojanstva; vrsti duha koja će kultivisati našu oholost i marginalizovati primitivizam, sluganstvo, razmetljivost i licemjerje.“

Na samom početku Matica crnogorska je potrebna finansijska sredstva za svoj skroman rad obezbjeđivala donacijama poslovnih ljudi, koji time nijesu samo iskazivali svoju privrženost ciljevima Matice i nesumnjivi patriotizam, nego su jasno demonstrirali i veliku građansku hrabrost, jer podrška Matici nije bila stvar na koju se tada u društvu blagonaklono gledalo. Milan Mrvaljević, Stanislav Čano Koprivica, Mihailo Banjević, Zoran Mišurović, Pero Vujović... Njihov nesebičan doprinos ne možemo zaboraviti.

Društvene i političke okolnosti devedesetih godina činile su da crnogorski misleći ljudi okupljeni oko Matice iznesu ono najbolje iz sebe: nepotkupljivu odanost domovini, spremnost na ličnu žrtvu zarad javno izrečene kritičke riječi, i nadu da se može stvoriti nešto drugačije, i da od nas zavisi budućnost... Bili su nipodaštavani i progonjeni, satanizovani u medijima i javnosti, ali jasni u svojim stavovima i nepokolebljivi u odbrani crnogorskog nacionalnog i kulturnog identiteta u autorskim tekstovima, reagovanjima, saopštenjima, intervjuima i javnim djelovanjem. Uza sve nevolje i opasnosti, to su bili zvjezdani

časovi crnogorskog otpora i samopoštovanja. Suočeni sa izvjesnim nestankom sopstvene domovine i nacije, ljudi koji su se suprotstavljali nametnutom velikodržavnom projektu činili su to nudeći jednu drugačiju političku viziju: nezavisne i suverene Crne Gore, koja uvažava i štiti svoj viševjerski i višenacionalni karakter, a koja je iskreno usmjerena ka evro-atlantskim integracijama...

Sintezu tog opredjeljenja predstavlja program Matice crnogorske *Crna Gora pred izazovima budućnosti* koji je bio prvi cjeloviti nacionalni program crnogorskog naroda. Programom kojim se opredijelilo prema ključnim problemima savremenosti, društvu, razvoju demokratije, jeziku, crkvi, obrazovanju, ekonomiji. To je bio politički program okupljanja, racionalna osnova zalaganja za crnogorsku suverenost, na kojoj je, najzad, idejno Referendum i dobijen. Središnja poruka toga strateški važnoga političkog dokumenta, plod velike trogodišnje rasprave (1996–1999), je nezaboravna:

„Crna Gora konačno mora da razriješi dilemu koja se već deceniju postavlja pred njene građane: *da li je Crna Gora doista crnogorska država i da li je država?*“ Snaga i značenje tog epohalnog pitanja odjekuje i dalje u javnom diskursu crnogorskog društva.

Svoju borbu za suverenu i međunarodno priznatu državu Crnu Goru, za očuvanje kulture i nacionalnog identiteta crnogorskog naroda, kao i drugih naroda koji žive u Crnoj Gori, Matica crnogorska je vodila u saradnji sa ljudima i organizacijama našeg iseljništva širom planete. Da navedemo samo neke: Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske (Veselin Aga Simović, Radomir Pavićević, Dragutin Lalović, Dimitrije Popović, Danilo Ivezić, Borislav Šoškić...),

Udruženje Crnogoraca Amerike iz San Franciska (Blažo Sredanović, Ivo Đukanović...), Crnogorsko kulturno društvo iz Toronta (Branko Aleksić, Vojo Rašović...), Crnogorsko etničko udruženje iz Australije (Mihailo Mandić, Mijo Iličković...), osnivanju Ogranka Matice crnogorske u Beogradu 1997. u vrijeme Miloševićeve vladavine prisustvovali su Rade Konstantinović, Filip David, Borka Pavićević... Slijedeći politiku uspostavljanja što čvršćih i pouzdanijih veza našeg iseljeničtva sa domovinom, Matica crnogorska je imenovala svoje povjerenike: Ljiljana Boričić Dufgran (Švedska), Radonja Dubljević (Srbija), Rodolfo Jkanović (Argentina), Andrija Lakonić (Paragvaj), Dragutin Lalović (Hrvatska), František Šistek (Češka), Esteban Stevan Mićović (Bolivija), Nenad Popović (Njemačka), Savić Rašović (SAD – Boston), Blažo Sredanović (SAD – San Francisko), Amanda Stojović (Slovenija), Blagoja Zlatičanin (Albanija) i Miroљub Orlandić (Makedonija).

Izvjesno vrijeme, pogotovo ono devedesetih godina, iseljenici su od svih institucija u Crnoj Gori samo u Matici imali sagovornika i prijatelja. Danas je, srećom, puno drugačije: odnos crnogorskog iseljeničtva i matične države je zakonski artikulisan kroz rad diplomatije i institucija sistema, pa se otvara prostor za njegovo dalje unapređivanje. Matica crnogorska i danas razvija odnose sa iseljenicima, u prvom redu kroz oblasti kulture i nauke, cijeneći njihov patriotizam i autentičnu zainteresovanost za dobrobit domovine porijekla.

U periodu prije Referenduma 2006. godine, Matica crnogorska je učestvovala u kampanji za nezavisnost Crne Gore, smatrajući to ispunjenjem svoje patriotske dužnosti, ali i ostvarenjem svog političkog sna. Stvaranju i uspješnom djelovanju Pokreta za nezavisnu i evropsku Crnu Goru, Matica

crnogorska je značajno doprinijela: okupljanjem u jedinstveni savez institucija, organizacija, pojedinaca i grupa koji su privrženi Crnoj Gori, ali i osmišljavanjem političke strategije djelovanja Pokreta. Njeno angažovanje prema crnogorskom iseljeništvu, organizovanje i učešće na mnogim skupovima u inostranstvu, dogovaranje zajedničkog djelovanja prema međunarodnim institucijama, traženje saveznika i prijatelja koji će podržati crnogorski referendum, sve je to prepoznato kao djelovanje Matice. Koordinator Pokreta za nezavisnu i evropsku Crnu Goru Branko Lukovac je o tome rekao: „Pokret je otpočeo svoje okupljanje i djelovanje u prostorijama Matice, gdje je sabrana i gdje se i sada čuva sva dokumentacija Pokreta. Bez takve podrške i punog angažovanja svih resursa Matice, i posebno njenog tadašnjeg generalnog sekretara i koordinatora Pokreta za rad sa iseljeništvom Marka Špadijera, Pokret ne bi tako uspješno ostvario svoju istorijsku misiju. I ne bi mogao napisati, prirediti i štampati veoma kvalitetnu, dokumentovanu Monografiju o Pokretu i njegovom djelovanju.“

Sve moći kojima smo raspolagali, sav intelektualni i moralni ugled u društvu čelnih ljudi i članova Matice – bio je posvećen jednom cilju: da se Crna Gora ponovo upiše na mapu postojećih, međunarodno priznatih država svijeta pod svojim imenom. I uspjeli smo! Svi zajedno. Uspjeli čak i za one naše sunarodnike koji su tada drugačije mislili. Država je „forma u kojoj jedan narod čuva svoj subjektivitet“, to je možda najveće civilizacijsko dostignuće ljudske rase, instrument za poboljšanje i razvoj života jedne političke zajednice... Ali pored navedenog, u našem, crnogorskom slučaju, država je prosto – uslov opstanka naroda i emancipatorski korektiv društva.

Matica crnogorska je samostalna i odgovorna institucija kulture čiji je nezavisni status potvrđen *Zakonom o Matici*

crnogorskoj iz 2008. godine, oko čijeg donošenja su se posebno angažovali poslanici Dragan Kujović, Obrad Mišo Stanišić, Niko Martinović i Borislav Banović. Tim Zakonom je na najbolji način potvrđen i Matičin dotadašnji rad, to je mnogostruko priznanje za sve što smo postigli. Zakon o Matici crnogorskoj omogućio je sigurnost u projekcijama budućih djelatnosti i nedvosmisleno pozicionirao Maticu crnogorsku kao instituciju kulture od posebnog značaja. U svojim ograncima, kojih, pored centrale u Podgorici, ima još četrnaest u Crnoj Gori: u Cetinju, Budvi, Mojkovcu, Herceg Novom, Baru, Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Kotoru, Mojkovcu, Danilovgradu, Tivtu, Ulcinju i Nikšiću, Matica organizuje predstavljanja knjiga, likovne izložbe, javne tribine, koncerte i projekcije filmova... U ovih 25 godina takvih događaja je bilo oko 700, koji su doprinijeli, uvijek u plodnoj saradnji sa lokalnim samoupravama i postojećim institucijama kulture, razuđenosti i bogatstvu kulturnog života u Crnoj Gori. Do sada je Matica objavila 131 naslov formativnih knjiga u tiražu od 98.000 primjeraka, većinom iz oblasti crnogorske političke istorije, lingvistike i književne prošlosti, ali nas izdavački jednako zanimaju tekstovi iz svih oblasti koje zajedno sačinjavaju bogatsvo identitetske prepoznatljivosti jednog naroda i njegove kulture: sport, vino, gastronomija, popularna muzika... Svoja izdanja distribuiramo Nacionalnoj i gradskim bibliotekama u Crnoj Gori, univerzitetima, školama, institucijama kulture, ministarstvima, akademijama, Mitropoliji Crnogorske pravoslavne crkve, Fondaciji Sveti Petar Cetinjski, Fondaciji Petrović-Njegoš, ali i naučnicima iz zemlje i inostranstva koji iskažu svoje stručno interesovanje... Svojim izdanjima zastupljeni smo: u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu; Univerzitetskoj biblioteci iz Toronta (Odsjek za

slavistiku); biblioteci Matice slovačke, Martin; Balkanološkom institutu u Janini, Grčka; Trakijskom balkanološkom institutu, Turska; Nacionalnoj biblioteci Argentine; u Nacionalnoj biblioteci Francuske, Nacionalnoj biblioteci Njemačke, Biblioteci Matice slovenske i Univerzitetskoj biblioteci iz Ljubljane; Univerzitetskoj biblioteci u Pragu; Nacionalnoj biblioteci Makedonije; Library of the Hellenic and Roman Societies, London; u Udruženjima naših iseljenika (SAD, Australija, Kanada, Njemačka, Švedska, Zagreb, Rijeka, Beograd, Skoplje, Lovćenac, Republika Srpska, Kosovo, London, Tirana...), potom u ambasadama Crne Gore (Turska, Njemačka, Rusija, Francuska, Argentina, Slovenija, Hrvatska...)

Posebna dragocjenost izdavačke djelatnosti Matice crnogorske je časopis *Matica*. Do sada su, u kontinuitetu, izašle 74 sveske u tiražu 41.200 primjeraka. Urađena je i Bibliografija časopisa za period od 2000. do 2015. godine, koja sadrži 878 bibliografskih jedinica. U *Matici* je svoje radove publikovalo 455 autora iz Crne Gore i inostranstva, a zastupljeni su sa 1162 priloga.

Matica crnogorska je do sada objavila devet *Godišnjaka* u kojima je zabilježeno sve ono što smo radili od osnivanja do danas. *Godišnjaci* su temelj za procjenu našeg rada. Ne samo ljudi izvan Matice, nego i nas unutar nje. Uostalom, pored prave javnosti rada, na pitanje šta je Matice radila odgovor se nalazi u *Godišnjacima*. U njima se nalaze i biografije članova Matice napisane kao dobrovoljne pristupnice. A to je činjenica koja Maticu crnogorsku smješta među rijetke institucije u Crnoj Gori.

Sami, ili u saradnji sa drugim crnogorskim institucijama nauke i kulture, Matica organizuje međunarodne naučne skupove, iskreno vjerujući da je razmjena ideja najzdraviji put

ka boljem samorazumijevanju jedne zajednice i sticanju samopoštovanja. Inicirali smo osnivanje Savjeta za standardizaciju crnogorskog jezika, čiji je rukovodilac bio Branko Banjević, predsjednik Matice. Organizovali smo naučne skupove posvećene starim crnogorskim dinastijama: Vojislavljevićima, Balšićima i Crnojevićima, ali i međunarodni skup „Crna Gora u Prvom svjetskom ratu“, potom „Crna Gora i Osmansko carstvo – iskustvo međudržavnih odnosa“, zatim skup posvećen stogodišnjici rođenja Mihaila Lalića, kao i skup o stogodišnjici Mojkovačke bitke. Obilježili smo dvjesta godina od Njegoševog rođenja, ali i dvjesta godina ujedinjenja Crne Gore i Boke. Obilježili smo hiljadu godina od smrti kneza Vladimira, taj značajni datum crnogorske povjesnice. Takođe, Matica je organizovala i niz rasprava o bitnim društvenim temama, i to u vrijeme kada se o njima odlučivalo: o crnogorskim udžbenicima – 2001, o medijima u Crnoj Gori – 2002, i o Ustavu Crne Gore – 2007. godine. O kvalitetu i naučnom doprinosu tih susreta najbolje svjedoče objavljeni zbornici radova kao sadržajan doprinos i podsticaj daljem proučavanju u crnogorskoj nauci i kulturi.

Nakon obnove suverenosti zalaganje za kodifikovanje i naučno utemeljenje crnogorskog jezika je jedno od imperativnih polja angažmana Matice crnogorske, jer kao što je rekao Branko Banjević, crnogorski pjesnik i tadašnji predsjednik Matice crnogorske: „Jezik nije samo puko sredstvo komunikacije među ljudima, nego riznica istorijskog iskustva jednog naroda, najljepše ogledalo njegove nacionalne svijesti i samosvijesti, stvarni zalag njegovog postojanja u budućnosti.“ Branko Banjević je bio predsjednik Savjeta za standardizaciju crnogorskog jezika i značajno je doprinio da u društvu otpočne proces prihvatanja da se jezik kojim je oduvijek govoreno u

Crnoj Gori napokon imenuje narodnim imenom – crnogorski. Standardizacija jezika izvršena je po mjeri svih crnogorskih građana, autohtonog stanovništva, bez obzira na njihovu nacionalnu i drugu pripadnost. Budući da on precizno odražava razučenu jezičku sliku Crne Gore, ispostavilo se, kao i mnogo puta ranije drugim povodima, da problem nije u njegovoj normi, a još manje u dva grafema sa dijakritičkim znacima, već u njegovom imenu – crnogorski. Nakon krvavog raspada Jugoslavije, raspao se i zajednički, hibridno imenovani jezik, ali je izgleda samo Crnogorcima bila namijenjena sudbina da ga i dalje nazivaju tuđim imenom, a ne svojim. Rješenje tog problema u sadašnjem Ustavu Crne Gore je demokratsko i liberalno, politički i pravno fleksibilnije nego u drugim zemljama okruženja: „službeni jezik je crnogorski, a u službenoj upotrebi su srpski, bosanski, hrvatski i albanski“. U Matici crnogorskoj smatramo to rješenje istinitijim, i neuporedivo elegantnijim, od onog koje i dalje postoji, sa povezujućim crticama u nazivu, a koje u suštini ničemu ne služi osim da obesmisli cijelu stvar. Smatrajući da Crna Gora kao nacionalno i kulturno obezličen prostor ništa ne treba Evropi, a još manje Evropa njoj, obratili smo se tužbom Ustavnom sudu da ocijeni ustavnost odluke da se novouspostavljeni jezik nazove „crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski“, i pod tim nakaradnim imenom uvede u javni prostor društva. Ustavni sud je na našu tužbu pozitivno odgovorio, i potvrdio da je odluka neustavna! Borba za crnogorski jezik nije okončana, a njen uspjeh zavisiće u prvom redu od našeg samopoštovanja i dostojanstva, od naše spremnosti da ne pristanemo na gubljenje sopstvenog lika. Matica crnogorska će toj borbi, kao i do sada, pružati svoj odlučan doprinos.

Aktuelni Program Matice crnogorske *Crna Gora na evropskom putu* donijet je 2013. godine. Riječ je o strateškom

dokumentu koji veoma precizno definiše postavljene ciljeve: izgradnja slobodnog i demokratskog društva, posvećena briga o državi, i dalji razvoj crnogorskog nacionalnog i kulturnog identiteta. Po riječima Novice Samardžića, tadašnjeg generalnog sekretara Matice: „Matica je institucija koja mora da brine o afirmaciji sistema vrijednosti koji počiva na univerzalnim principima duha i afirmiše djela našeg nasljeđa koja su u skladu sa njima. Naš predak bio je vođen idejom slobode, pravde i ljudskog dostojanstva, svjestan dužnosti i lične odgovornosti, i samo je kao takav mogao stvoriti djela univerzalne vrijednosti u politici i kulturi. Zadatak Matice jeste da ta djela afirmiše i čini prisutnim u životu crnogorskog društva.“ Taj cilj postaje prioritetniji posebno u svijetlu civilizacijskog izbora kome smo opredijeljeni: nakon prijema u NATO, to je približavanje punopravnom članstvu u Evropskoj uniji. Crna Gora je prvi put u svojoj istoriji nedvosmisleno prihvatila civilizacijske vrijednosti Zapada, to je, na naše zadovoljstvo, postala državna politika, i mi joj pružamo odlučnu podršku. Na tom putu, koji nije oslobođen opasnosti i izazova, Matica će nastojati da pažljivo analizira političke okolnosti, nudi odgovore i moguća valjana rješenja za probleme sa kojima se crnogorski *demos* bude suočavao. A izazovi su ozbiljni, jer i sama Evropska unija kojoj težimo ima značajnih identitetskih problema, i ona se pita, možda prvi put od osnivanja, o izgledima svoje budućnosti. Evropska unija je u krizi, povremeno izgleda da se tresu i njeni sami temelji jednakosti i slobode. Zabrinjava očigledno jačanje političkih snaga čije djelovanje počiva na mržnji i isključivosti. Primjetan je nedostatak solidarnosti, a duboka kriza političkog liderstva je više nego očigledna. Najzad, prisutno je i veliko nepovjerenje u politiku i demokratske procedure koje

okončava u populizmu... Međutim, kriza je prilika za ozbiljno promišljanje i traganje za rješenjima koje vode iz lavirinta. Ubijedeni smo da će se Evropska unija na kreativan način suočiti sa krizom i da će iz nje izaći. No, sve i da se to ne dogodi, da snage koje djeluju protiv Evropske unije nadvladaju, zar naše društvo i država nijesu vrijedni da ih izgrađujemo upravo po uzusima najrazvijenijih zemalja savremenog svijeta? Vjerujemo da jesu, naša Crna Gora upravo to zaslužuje. Svaki pomak ka Evropi je za nas dragocjeni dobitak. Zato smo, pored ostalog, i objavljivali u časopisu godišnje izvještaje EU o napretku CG na tom putu.

Projekt Matice crnogorske koji smo započeli 2014. godine, koji je zamišljen da traje i da tek u budućnosti donese svoje prave plodove je nagradni konkurs Matice crnogorske za esej, na kojemu pravo učešća imaju crnogorski građani do 35 godina. Do sada smo imali pet postavljenih tema: *Crnogorski identitet pred evropskim izazovima*, 2014; *Crna Gora – sekularna država izložena klerikalizaciji*, 2015; *Deset godina od obnove suverenosti*, 2016; *Kakvo nam je obrazovanje*, 2017; *Crnogorski turizam: problemi i perspektive*, 2018. Po pravilu, prva tri nagrađena rada budu objavljena u našem časopisu, i oni, sudeći po reakcijama čitalaca, značajno privlače pažnju javnosti. Razlozi koji su nas motivisali da se upustimo u taj poduhvat su višestruki: stalo nam je do pameti mladih i obrazovanih ljudi u Crnoj Gori, bitno je da im otvorimo prostor u javnom diskursu crnogorskog društva, i da im time jasno stavimo do znanja da nijesu sami i da u Matici imaju pouzdanog prijatelja... Konkurs za esej je dobar način da tražimo buduće saradnike, da ih zainteresujemo za ono čime se Matica bavi i približimo sebi. Najzad, zbog te pametne i obrazovane crnogorske budućnosti i postojimo.

Matica crnogorska reaguje svojim saopštenjima na ključna događanja na političkoj i društvenoj sceni, jasno ukazujući na fenomene koje smatra štetnim i koji ne doprinose opštem dobru. To činimo i medijskim nastupima čelnih ljudi institucije, ali i organizovanjem javnih tribina. Naše reakcije su kritički intonirane, sa jasno prepoznatljivim stavovima i vrijednosnim sudovima, ali vodimo računa o sopstvenoj dosljednosti, tačnije: ne dopuštamo bilo kome da nas instrumentalizuje za banalne, dnevopolitičke ciljeve. Stalo nam je do slobode, građanina, države i društva, stalo nam je do onoga što je crnogorsko. Sve su to u najpunijem smislu političke teme, i u svojim javnim reakcijama nastojimo misliti o njima na odgovoran način.

Matica sebe razumijeva kao organizaciju koja čuva najbolje iz crnogorske tradicije, dakle, one vrijednosti koje nam predstavljaju izvor snage i zalog su za budućnost. Sve što je bitno i tvori Crnu Goru, bitno je i za Maticu crnogorsku. Nastojimo njegovati sve kulturalne supstrate Crne Gore, tako što u pripadnicima drugih naroda tražimo ravnopravne sagovornike i prijatelje u zajedničkim naporima da izgrađujemo moderno crnogorsko društvo. Čuvajući svoju državu Crnu Goru, jer ona pripada svima jednako i svi smo odgovorni da se suprotstavimo silama razaranja i dekompozicije. Niti jedan od naroda koji žive u Crnoj Gori nema rezervnu domovinu, i svima nam je zajednička briga o budućnosti ove koju imamo, jer svi smo upućeni jedni na druge i na Crnu Goru. Ili, kako je to rekao Marko Špadijer, osnivač i dugogodišnji generalni sekretar Matice crnogorske: „Matica crnogorska ne nalazi inspiraciju za svoj rad u mržnji, nasilju, isključivosti ili dominaciji, već u ravnopravnoj saradnji sa uzajamnim uvažavanjem. Radimo u uvjerenju da činimo korist svojoj državi i narodu, i svima koji sa nama žive

---

na ovom prostoru, gdje je sudbina i istorije i pojedinaca stvorila nerazmrsive veze i posebnosti.“

Matica crnogorska je institucija koja je stvorena da traje i da plodove svog rada nesebično daruje kulturi naroda kojoj pripada i za čije dobro postoji. Ne smijemo gubiti dah niti vjeru u sopstvene moći, jer put pred nama je dug, a zadatak veliki. Zadatak je – epoha, i zahtijevaće od nas da u najtežim trenucima budemo bolji i od samih sebe!